

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels Weelde Poppel

Tijdschrift van Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw

Jaargang 21, nr: 83: Maart 2017

Inhoud

Voorwoord.....	1
Lief en Leed.....	2
Kerkinventarisatie van de zes parochies van Ravels	2
Het vijfde half jaar van “Den Grooten Oorlog”	10
Voorbij Activiteiten.....	22
Ken jij Erfgoed Noorderkempen al?	23
Heemkundequiz 2017.....	24

Lidmaatschap

Voor 20 euro bent u lid van onze Heemkunde- en Erfgoedvereniging.

U bent steunend lid bij storting van een hoger bedrag.

(Onze vereniging kent enkel het systeem van gezinslidmaatschap.)

U ontvangt 4 x per jaar een nummer van tijdschrift “De Drie Goddelijke Deugden”.

Ook hebben leden en hun gezin steeds gratis toegang tot Heemkundemuseum “Het Kaske” te Poppel.

Tevens kan er aan de meeste activiteiten van onze vereniging gratis worden deelgenomen.

Opzegging van het lidmaatschap kan jaarlijks kenbaar gemaakt worden voor 1 december.

Voorradige publicaties

Steeds op aanvraag te bekomen. Zie contactgegevens.

Foto voorblad: Goederentrein komende uit het zuiden (Turnhout), gezien vanuit de westkant van het grensstation Weelde-Etat / Baarle-Nassau-Grens.

De locomotief onder de hoogtemeter/ladingmal doorgereden en net op de grens gestopt.

(Foto: collectie Marius Broos)

Afbeelding achterblad: Affiche Erfgoeddag 2017. Thema “Zorg”.

Voorwoord

Vorig jaar hebben we de inventarisaties van de Ravelse parochiekerken afgerond.
U kan in dit tijdschrift een geïllustreerd wedervaren lezen van een ervaringsdeskundige.

Verder is de rouwprentjesinventarisatie bijgewerkt en gedigitaliseerd.
Dit wordt elke dinsdag opgevolgd door Ries, Ad en Karel.
Zij verwerken wekelijks nog een honderdtal nieuw aangevoerde rouwbrieven- en prentjes.
Dit geeft op jaarbasis een 5000-tal nieuw te verwerken objecten.

Wat gaat de nabije toekomst ons brengen?

Zondag 23 april gaat ter gelegenheid van Erfgoeddag een nieuwe tentoonstelling open in het museum.
Deze staat in het teken van Zorg doorheen de eeuwen waarbij we een verschuiving zien van zorgverlening gerelateerd met het instituut Kerk naar de Gemeenten en de Overheid.

Ter gelegenheid van de herdenking dat de spoorlijn “Het Bels Lijntje” 150 jaar bestaat zijn we reeds enkele maandagen met een tiental leden bezig met het vrijmaken van het gigantische oude perron. Bovendien wordt er aan de achterzijde een bestaande niet onderhouden wandelweg zuiver gezet. We zouden u bij deze willen vragen, ga er eens een kijkje nemen en wandel eens langs de westzijde of kant van Zondereigen langs het perron. Hoe meer mensen er gaan wandelen, hoe beter dat het wandelpad wordt.

Binnenkort starten we met alle foto's te digitaliseren die reeds jaren geïnventariseerd zijn.
Dit zal enige tijd in beslag nemen gezien het grote aantal.
Als u wil meehelpen dan bent u welkom op dinsdagmorgen in ons archief.
Eventueel als alles goed loopt, kan men thuis werken als het voor u makkelijker zou zijn.

En tenslotte kunnen we al een tipje van de sluier lichten.
We zijn namelijk met onze collega's uit Hilvarenbeek bezig om een project uit te werken rond het gebied Roover. Dit staat nog in de kinderschoenen maar als u zich geroepen voelt om aan dit project mee te werken, geef mij even een telefoontje of mailtje.

U ziet: de toekomst ziet er veelbelovend en druk uit.

Veel leesplezier met nummer 83 van **De Drie Goddelijke Deugden**.

Luc Andries, voorzitter

Belangrijke mededeling voor de deelnemers aan onze daguitstap op 6 april a.s.:

VERGEET JULLIE IDENTITEITSKAART OF PASPOORT NIET!!!!

Dit is noodzakelijk voor de toegang tot het Gerechtsgebouw

Lief en Leed

Graag feliciteren wij met hun diamanten bruiloft (60 jaar):

De heer en mevrouw Willems-Heykants uit Poppel op 6 januari 2017

Onze deelneming betuigen wij bij het overlijden van:

Jantje Versteynen, weduwnaar van Mieke Van Iersel, overleden te Turnhout op 4 januari 2017

*Om zeker te zijn dat we niemand vergeten te vermelden, vragen wij u ons op de hoogte te brengen via één van de bestuursleden,
e-mail of briefje aan: Nicolaus Poppelius, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel*

Kerkinventarisatie van de zes parochies van Ravels

Door: André Van Gils

In opdracht van de Vlaamse Regering verzocht de provincie de kerkfabrieken van Ravels (O.L.Vr. van de Rozenkrans, St. Jan, St. Adrianus, St. Valentinus, St. Servatius en St. Michiel) om te fungeren als pilootproject voor het inventariseren van de verschillende parochiekerken. Daarop ingaande nam het Centraal kerkbestuur van Ravels op zijn beurt contact op met Erfgoed Noorderkempen en Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius om de nodige praktische steun te verlenen.

Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans te Weelde-Station

En zo begonnen we op 14 september 2015 met de inventarisatie van de jongste en kleinste kerk namelijk Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans te Weelde-Statie. Twee experts van de provincie maakten ons wegwijs in de materie en verduidelijkten welke naslagwerken onontbeerlijk waren om correct te werken. Uiteindelijk werd elk voorwerp benoemd en nauwkeurig gemeten en beschreven. Er werd genoteerd waar het werd bewaard en het werd voorzien van de nodige foto's. Onze eigen computerexpert maakte het nodige softwareprogramma om vlot en soepel alle gegevens en foto's in te voeren en op te slaan.

Met de bereidwillige hulp van het parochieteam werd de klus geklaard op 2 volledige dagen. Naast medewerkers van de heemkundekring, kregen we ook versterking van vrijwilligster Ingrid Pluym die het hele inventarisatieproject mee zou afleggen.

Opvallend in de kerk van Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans waren zes mooie glasramen van Eugene Yoors. Tijdens een koffiepauze onthulde de pastoor dat het Heilig Oliesel van origine Toscaanse olijfolie van eerste persing was en dat deze olie met Witte Donderdag door de bisschop gewijd werd.

Sint-Jan Baptist aan de Weelde-Straat

Op 6 oktober 2015 was de tweede kerk aan de beurt: Sint-Jan-Baptist in Weelde-Straat. Origineel een kapel, werd de kerk vergroot eind de jaren twintig van de vorige eeuw. De veel oudere geschiedenis van dit gebouw werd treffend geïllustreerd door een magnifieke collectie beelden o.a. een beeld van

De H. Johannes de Doper uit 1525, de H. Brigitta van Ierland (zeventiende eeuw) evenals de H. Anna (zestiende eeuw). Een merkwaardig voorwerp was een “aquamanile” bevestigd aan een ingebouwde messing haak uit de zestiende eeuw. De aquamanile is een waterketeltje dat je schuin kan houden om zijn handen te wassen aan het straaltje water dat uit het “teutje” komt.

Opvallend in deze relatief kleine kerk was een uitgebreide collectie schitterende glasramen, wederom van Eugene Yoors. Dat een beroemde glazenmaker van zijn niveau en met wereldfaam ooit in een afgelegen dorp als Weelde terechtgekomen is, is een wonder op zich. Hier is Weelde rijk.

Sint-Adrianus te Ravels-Eel

Het jaar daarop begonnen we op 22 februari 2016 aan de kerk van Sint Adrianus in Ravels-Eel. Zoals in Sint-Jan was het kerkbestuur ook hier uitermate behulpzaam zo dat we op twee dagen klaar waren. Wat naklonk was de gil van afschuw van de lokale medewerkster toen in een oude, stoffige doos tussen de wol 15 cm lange knoken te voorschijn kwamen: relikwieën van de H. Adriani en de H. Hippolyte. Onder in een kast vonden we een zeer oude, manueel bewerkte arduinen altaarsteen, waarschijnlijk van een vroegere kerk of kapel in Den Eel.

Sint-Servatius te Ravels

Veertien dagen later, 7 maart 2016, trokken we naar de Sint Servatiuskerk in Ravels. Ondanks het feit dat de koster ons aanmaande om 's avonds gedaan te hebben, hadden we toch tot donderdagmiddag nodig om kerk en pastorie te inventariseren. Verspreid over kerk en pastorie bezat deze parochie een groot aantal oude paramenten. (een parament is een stel bij elkaar horende liturgische gewaden met toebehoren: kazuifel, stola, manipel, dalmatiek, koorkap).

Oude schilderijen getuigen van vergane glorie. Het verdwijnen van de kloosterzusters heeft hier, en eigenlijk overal, zijn sporen nagelaten.

Sint-Valentinus te Poppel

In het najaar van 2016, op 19 september, inventariseerden we dan de kerk van Sint-Valentinus te Poppel. Voor deze grote kerk beschikten we gelukkig over enkele mensen meer. Ook het parochieteam en de diaken staken een handje toe. Toch hadden we vier volle dagen nodig, plus de zaterdagvoormiddag voor de pastorie, om het werk te voltooien. Omwille van een eerdere diefstal was er niet veel liturgisch vaatwerk meer. De mooiste stukken waren enkele jaren geleden gestolen. Onze blik werd vooral gevangen door de uitgewerkte preekstoel met de vier Westerse kerkvaders: de H. Ambrosius, de H. Gregorius, de H. Hiëronymus en de H. Augustinus. Ook het vermelden waard zijn de twee prachtige biechtstoelen. Op de zolder vonden we ook hier een oude arduinen altaarsteen met een ingemetselde relikwie aan de achterzijde.

Kostbare, gepolychromeerde houten beelden o.a. de H. Lucia (eerste helft zestiende eeuw bevindt zich in de pastorie) vervolledigen het interieur.

Sint-Michiel te Weelde

Het grootste werk hadden we tot het laatst bewaard. Op 10 oktober trokken we naar de parochie van Sint-Michiel in Weelde. Het kerkbestuur had een uitgekiend schema van helpers opgesteld zo dat we met 6 tot 8 ploegjes aan de slag konden. Een uitgebreide, nooit geziene collectie van processiemateriaal trok aan ons voorbij. Dozen vol rochetten, afgezet met allerlei soorten kant, noopten ons tot het inroepen van de hulp van een kantspecialist.

Oude kazuifels en koorkappen, afgebiesd met gouddraad, verdienen speciale aandacht.

Al vernielde een brand in 1841 een groot deel van de inboedel, toch bleven enkele beelden gespaard o.a. de H. Margaretha van Antiochië uit 1659 en de H. Lucia uit 1661.

De Sint Michielskerk bezit een bewonderingswaardige collectie liturgische vaten. Het pronkstuk is een monumentale vergulde zilveren monstrans, rijkelijk versierd met christelijke symbolen. Uit het zilvermerk kan men afleiden dat ze gemaakt is door Jacobus Smits uit Den Bosch. Hij liet ook een jaarmerk achter. De schitterende zonnemonstrans dateert van 1728.

Na een hele week hard werken, beëindigden we onze taak op vrijdag om half zes. Maar voor de man aan de computer was er daarna nog veel werk om alles in te voeren in de computer. Nu kunnen we in de toekomst snel met een foto erbij alles terugvinden.

Een half jaar later, bij het schrijven van dit artikel, blikken we terug op deze inventarisatie met een bijna nostalgisch gevoel voor dit ,voor een groot deel ,verdwenen dominant religieus verleden .

“Quo vadis, Domine”?

Het vijfde half jaar van “Den Grooten Oorlog”

Door: Luc Andries

Augustus 1916

Het is triest maar waar. Het derde oorlogsjaar is begonnen. De Duitsers hebben zelf nooit verwacht dat ze zouden stranden aan de IJzer, de Somme, de Marne, Verdun en andere vastgelopen fronten. Parijs wordt een fata morgana. Ze raken steeds meer en meer gefrustreerd en de voorraden krimpen chronisch. Onze bevolking krijgt dagelijks nieuwe opeisingen te verwerken die men via plakkasten aan het gemeentehuis kenbaar maakt. Desondanks blijven de Belgen in de bezette gebieden rustig en waardig hun lot dragen met in het achterhoofd onze heldhaftige jongens in de loopgraven.

Een anekdote die Aimé Misonne meemaakt, is dat hij zich op het einde van de maand bij de Duitse overheid moet melden omdat hij op de straat niet behoorlijk gegroet had. De heer Misonne, eigenaar van de Schrieken, is dan de voorzitter van de rechtbank te Turnhout.

Vanaf augustus 1916 wordt er begonnen met het opvorderen van minder edele metalen die ook noodzakelijk zijn om oorlog te voeren zoals koper, zink en tin waarmee men dan weer obussen en kogelhulzen kan maken.

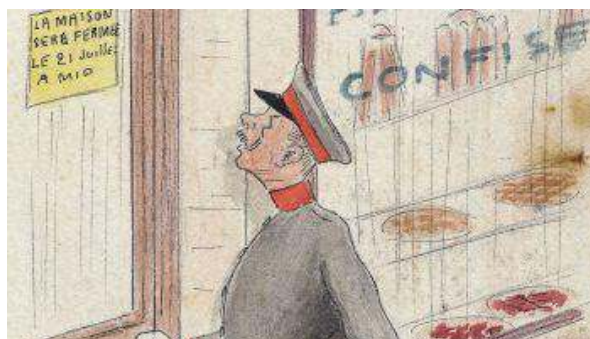

Verordening via plakkaat.

Hier ziet men achter de rug van de soldaten de plakkaaten.

De Belgische bevolking wordt verboden om nationale of groene kleuren te vertonen of dragen. In de vorige artikels hebben we vermeld dat onze mensen een groen klimopblad dragen in de revers van hun jas als teken van verzet op de nationale feestdag.

De winkel zal op 21 juli gesloten zijn. De Belgen dragen een klimopblad als teken van verzet en de Duitse officier staat voor een gesloten deur bij de banketbakker (bron ©AVB-ASB). Deze Belg heeft reeds een gele vest met een rode das aan. Hij heeft alleen maar zwarte broeken en die mag hij in deze kleurcombinatie niet dragen (bron: Algemeen Rijksarchief Brussel)!

Zo zijn er vaderlanders die om het verbod te omzeilen elk een andere kleur (rood-geel-zwart) van kleding aantrekken. Als ze dan met drie samen op straat komen vormen ze de Belgische vlag.

Een andere verordening is de volgende: in de herberg- en restaurantsector moet men ook bezuinigen en mag men op maandag en donderdag geen spijzen in boter of vet bereiden.

September 1916

Vanaf 1 september mag men in de Kreis Turnhout tussen 21.00 en 04.00 uur niet meer van de ene gemeente naar de andere. Klokslag negen uur 's avonds begonnen de Duitsers met patrouilleren. Op het einde van de maand wordt de nachtklok verandert naar 22.00 uur.

Vanaf 01/09/1916 is het verboden om te "wielrijden". Alle fiets binnen-en buitenbanden worden aangeslagen en mogen bovendien niet meer verkocht worden. Ze moeten allemaal vóór 09/09/1916 ingeleverd zijn. Na de 20ste september mag men de banden niet meer gebruiken tenzij men bij de Duitse overheid toelating krijgt om deze banden te gebruiken.

Het rubber wordt door onze smokkelaars en grensgidsen onder andere gebruikt als isolatiemateriaal bij de Dodendraad en de Duitsers hebben het nodig om bijvoorbeeld gasmaskers, elektrisch isolatiemateriaal, fiets- en autobanden te produceren.

Op 03/09/1916 worden brouwer Adriaan Janssen van Ravels en Jos Courtens bestuurder van de cementfabriek gearresteerd. Jos Courtens wordt veroordeeld tot 18 maanden wegens spionage en zit van 5 september 1916 tot 29 oktober 1918 te Rheinbach (D). Adriaan Janssen wordt opgesloten te Vilvoorde van 5 september 1916 tot 11 november 1918 wegens inlijven van soldaten in het Belgisch leger en overbrengen documenten voor het Belgisch leger. Ze worden allebei veroordeeld tot levenslange dwangarbeid. 18 maanden later komen ze behouden thuis.

Adriaan Janssen (bron HeE NP) en de woekerende boer (bron [Seghers] A'pen), deze eerbare burger is bovendien gekleed in de Belgische tricolore.

September 1916 breekt de tijd van de aardappelloogst aan. De Duitsers eisen de volledige oogst op. Per akker wordt er één are gerooid en de opbrengst bepaald. Met deze wetenschap in het Duitse achterhoofd hebben ze een ruwe schatting van de opbrengst per veld. Vanaf één september verbieden ze de vrije verkoop van aardappelen. De landbouwers zijn verplicht om de "patattenooft" aan de bezetter te verkopen tegen 10 francs de 100 kg en mogen een deel houden voor eigen gebruik en veevoeder. Onze bevolking beseft wel dat het leeuwendeel van de oogst naar Duitsland verhuist of het Duitse front. De rondventers mogen vanaf 1 september niet meer met de bodemvruchten leuren en men mag absoluut met "gene ene patat" nog op straat komen tenzij men een geleidebrief krijgt bij de overheid die het exacte gewicht vermeld. Bij controle moet het gewicht effectief kloppen zodat de venter onderweg geen aardappelen kon slijten. Dit heeft tot gevolg dat de telers geen aardappelen verkopen aan mensen die daarvoor een geleidebrief of toelating hebben. Het grote gevolg is dat men zijn toevlucht neemt tot het smokkelen van deze aardvruchten. Men gaat op pad in de vroege morgen of late avond in de hoop van geen Duitsers tegen te komen. Overdag smokkelde men op kruiwagens met over het verboden vrachtje wat mest of strooisel. Met paard en kar worden ze verborgen onder hout en ze smokkelen er zelfs in beertonnen. Bij betrapping wordt het vrachtje in beslag genomen en de smokkelaar beboet. In Turnhout waar men geen of weinig aardappelvelden heeft, worden door de Duitsers winkels aangeduid waar de inwoners met een aardappelkaart terecht kunnen. In de winkels kan men kopen aan 0.14 francs/kg. De producenten weigeren echter bepaalde hoeveelheden te leveren onder het voorwendsel van er geen te hebben.

Aardappeloogst van Gust De Smet (Vlaams expressionist) (bron Galerie Oscar De Vos)

In Poppel zwaait de jonge Duitse officier Petersen de plak. De Poppelse pastoor heeft met deze jongeman al genoeg problemen in zijn pastorij en er heerst onvrede in Poppel. De opeisingen van onder andere de aardappelen en andere materialen escaleert tot een ruzie van 15 Poppelse burgers met Duitse soldaten. Jacobus Bosmans weet echter te ontsnappen naar Nederland. Henri Franken wordt veroordeeld tot 15 maanden gevangenschap in Duitsland. De 13 anderen worden opgesloten te Turnhout van 10 tot 17 september 1916. In de gevangenis kunnen de gevangen tegen betaling levensmiddelen aankopen. Wie geen geld of familie heeft, krijgt karig en ontoereikende voeding van de overheerser.

Na drie maanden komt er op 30 september nog eens een vracht Nederlands brood door. De hoeveelheid per persoon is wel minder dan voorheen.

Hoe is het leven aan het front ondertussen? In de herfst van 1916 dreigde de legerleiding met standrechtelijke executies en beschietingen van de eigen troepen indien ze zich vriendschappelijk met de vijand zouden inlaten. De Duitse legerleiding wil niet dat zoals met Kerstmis 1914 de soldaten uit de loopgraven komen en verbroederen met de vijand. Zij willen verhinderen dat ze zelfs nog eens een voetbalmatch, gewonnen door de Duitsers, zouden spelen in niemandsland. De geallieerde en Duitse opperbevelhebbers reageren furieus en beschouwen de kerstbestanden als een vorm van muiterij en hoogverraad. Ondanks de dreigementen van officieren zijn er het jaar daarop, in 1915, opnieuw kerstbestanden met taferelen van verbroedering.

De pers handhaaft aanvankelijk een embargo op het nieuws over de kerstbestanden. Dat wordt voor het eerst doorbroken in The New York Times op oudejaarsavond. Pas dan volgt er voorzichtig positieve berichtgeving in enkele Britse kranten. Maar in Duitsland is de toon in de kranten over de kerstbestanden behoorlijk negatief en in Frankrijk zorgt de censuur er voor dat er weinig over te lezen is.

De reactie van de legerleiding, politici en heel wat media is ongemeen fel, omdat de acties van het voetvolk aan het front de bestaande 'oorlogssorde' behoorlijk dreigen te ondergraven. In de late oorlogsjaren waart bovendien de geest van de revolutie door de loopgraven en groeit het verzet tegen de waanzin van de oorlog.

Michel Platini die een monumentje voor de historische voetbalmatch onthult te Ploegsteert. Op andere plaatsen aan het front zijn de vijanden uit de loopgraven gekomen met Kerstmis. Van Ploegsteert denkt men dat het de enigste plaats is waar men heeft gevoetbald. Naar verluidt hebben de Duitsers met 3-2 gewonnen van de Britten.

Engelsen en Duitsers verbroederen met Kerstmis 1915. Zij wisselen met elkaar rookgerief en chocolade.
(Bron: The Daily Mirror van vrijdag 8/1/1915)

Op 15 september 1916 werd de militaire geschiedenis definitief veranderd door de introductie van een gepantserd voertuig op rupsbanden en voorzien van geschut. Zijn officiële naam was oorspronkelijk "*landship*" (*landschip*), maar het voertuig werd om redenen van geheimhouding *tank* genoemd en die naam is gebleven.

Na de inzet van gifgas en vlammenwerpers door de Duitsers in 1915 was de introductie van de tank de Britse innovatie tijdens de Eerste Wereldoorlog. En een succesvolle, want de tank is niet meer weg te denken van het slagveld. De tank combineerde de vuurkracht van de artillerie met pantserbescherming en mobiliteit.

De eerste ideeën over de tank werden geopperd in het najaar van 1914 als de Britse stafofficier kolonel Ernest Swinton op verzoek van Lord Kitcheners de ontstane patstelling aan het westelijk front bestudeerde. De strijdende partijen hadden zich verschanst in loopgraven achter prikkeldraad en mitrailleurs.

Door middel van een gepantserd rupsvoertuig zouden deze obstakels voor de infanterie uit de weg geruimd kunnen worden. De plannen van de ontwikkeling voor een dergelijk voertuig werden echter afgekeurd door de Britse legerbevelhebber generaal Sir John French en zijn adviseurs. Waarop men zich tot de marine richtte die meer oog en tijd had voor technologische ontwikkelingen.

In februari 1915 werd door Winston Churchill, toentertijd minister van Marine, het *Landship Committee* ingesteld om de ideeën verder uit te werken. Begin 1916 vonden de eerste demonstraties plaats van de tanks. De ontwikkeling van de tank is een voorbeeld van een fraai staaltje Brits ingenieurswerk waarbij diverse personen - zoals majoor Walter Wilson (1874-1957) van de *Royal Naval Air Service* en William Tritton (1891-1946) - betrokken waren. Namen van personen die in de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog echter nooit opduiken.

Ze werden beiden in 1919 koninklijk onderscheiden voor hun uitvinding, terwijl Tritton in 1917 al werd geridderd. Wilson werd omschreven als een mechanisch genius met als specialiteit de versnellingsbak, een cruciaal onderdeel van de tank. Tritton was de technisch expert en later de directeur van een firma in landbouwmachinerieën. De Eerste Wereldoorlog was niet alleen de oorlog van de chemici, het was voor het grootste deel de oorlog van de mechanici.

De Britse bevelhebber Douglas Haig, eind 1915 opvolger van French, wordt vaak beschreven als iemand die vasthield aan traditionele principes. De infanterie diende een opening in de vijandelijke stellingen te forceren en de cavalerie zou vervolgens door de bres optrekken. Toch was Haig niet blind voor het toepassen van nieuwe wapensystemen zoals het gebruik van gifgas tijdens de slag bij Loos in september 1915 en het inbrengen van de tank in de slag aan de Somme in 1916. Dit ondanks het feit dat het wapen nog in zijn kinderschoenen stond, nog nooit was uitgetest, over de tactiek nauwelijks was nagedacht en er nog veel te weinig tanks waren.

De personen achter de ontwikkeling van de tank, zoals Churchill, waren gekant tegen een overhaaste inzet, maar Haig zette zijn zin door. Hij wou hoe dan ook een succes boeken in de op 1 juli 1916 begonnen strijd aan de Somme en die in september 1916 nog altijd niet de gewenste doorbraak had opgeleverd.

Voor 15 september 1916 was een nieuw offensief afgesproken langs de frontlijn tussen de dorpen Flers en Courcellette. Van de ongeveer vijftig beschikbare Mark I tanks bereikte er slechts tweeëndertig de verzamelaarsplaatsen en namen er maar ongeveer vijftientwintig daadwerkelijk deel aan de strijd over een veel te groot front. De tanks werden verdeeld over de acht betrokken divisies, dus gemiddeld slechts ongeveer drie tanks per divisie.

De meeste tanks gingen kapot door mechanische defecten, werden vernield of bleven ergens steken. Het tactisch gebruik verschilde nogal. In Courcellette kwamen de tanks achter de infanterie aan. In Flers werden de grootste successen geboekt bij de aanval. De vier tanks gingen hierbij voorop om prikkeldraadversperringen te doorbreken en zaaiden paniek onder de Duitsers.

Het merendeel van de op 15 september 1916 ingezette tanks had de strijd niet overleefd, maar de inzet had die dag duidelijk effect gehad.

Wel was door het gebruik van het geringe aantal tanks het geheim van het nieuwe wapen in een vroeg stadium prijs gegeven en de grote doorbraak aan het westelijk front was nog steeds uitgebleven. Tevens was gebleken dat een nieuw wapen ook een nieuwe tactiek vereiste of te wel er ontbrak een methode in het oorlogsproces.

Communicatie met de commandanten vormde eveneens nog steeds een groot probleem en de duif moest bij gebrek aan radiocommunicatie voor de berichtgeving dienen. De oude en nieuwe technologie waren nog verenigd in hetzelfde wapen.

Een voorbeeld van het gebruik van oude en nieuwe technologie.
De duif als communicatiemiddel in een Mark I tank uit 1916.

De tank zou in de loop van de Eerste Wereldoorlog een steeds belangrijkere rol gaan spelen, maar was nog steeds geen oorlogswinnaar. Tijdens de slag bij Cambrai in november 1917 zouden door de Britten 475 tanks over een breedte van tien km front worden ingezet. Dus per km front ongeveer twintig keer meer dan aan de Somme in 1916.

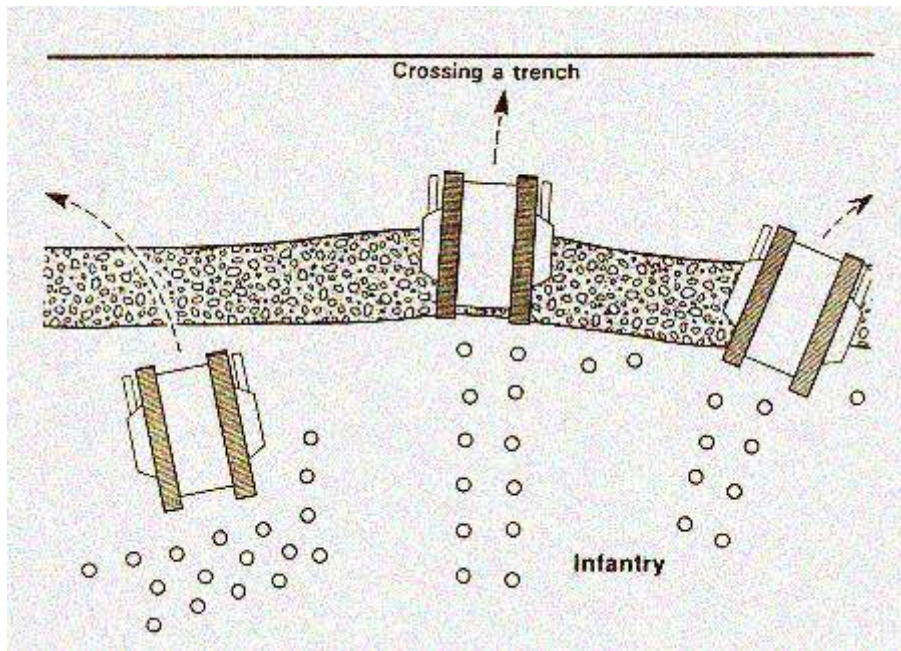
De tanks waren tevens aan de voorkant voorzien van bundels rijshout om een brug over de loopgraven te maken en van haken om prikkeldraadversperringen weg te trekken.

De tank was dus nog primair een middel om als een stormram een versterkte positie open te breken.

Er was nagedacht over de juiste tactiek en had daarop getraind.

De tanks gingen voorop en de infanterie volgde.

Dit leidde tot een doorbraak van de Duitse Hindenburg-linie van ongeveer acht km, maar het succes kon niet bestendig worden. Zoals zo dikwijls aan het westelijk front moest door een Duitse tegenaanval – zonder tanks – het veroverde gebied weer volledig prijsgegeven worden.

De introductie van een nieuw wapen vereiste een nieuwe methode.

De uitgewerkte tactiek van eind 1917 voor een aanval met tanks en infanterie op een loopgraaf. Soldaten lopen achter de tanks in de richting van de loopgraaf die ze op deze manier innemen en overschrijden (trench=loopgraaf, infantry=soldaten).

Ondanks discussie over het nut van de tank zouden de geallieerden in 1918 steeds meer tanks inzetten, hoewel een massale productie uitbleef door de technische ingewikkeldheid. Er werden lichtere versies geproduceerd zoals de Britse Whippet tank en de Franse Renault FT-17 tank die een grotere mobiliteit hadden.

Aan het einde van de oorlog hadden de Britten ruim 2600 tanks geproduceerd en de Fransen zelfs meer. Het werd een belangrijk middel in de geallieerde opmars in de tweede helft van 1918, maar de kanonnen bleven de belangrijkste speler. De Duitse productie bleef beperkt, maar zij zouden in het begin van de Tweede Wereldoorlog aantonen wat een tankleger kon.

Met een veel hogere snelheid en grotere actieradius dan hun voorgangers uit de Eerste Wereldoorlog zouden de tanks de rol van de cavalerie overnemen en na een doorbraak opstomen op een wijze waarvan cavaleristen als Douglas Haig alleen maar van gedroomd hadden. Bovendien was door de ontwikkeling van de mobiele radio het communicatieprobleem opgelost zodat de tanks voorzien waren van radio's in plaats van duiven. De *Blitzkrieg* was geboren.

De tank was een wapen dat perfect paste in de militaire wereld, zoals gifgas daar eigenlijk niet in paste. De tank verving de oude cavalerie in een mobiele oorlogvoering gericht op het veroveren van het terrein van de tegenstander.

Er is dan ook weinig discussie geweest over de ethische kant bij de invoering van de tank in de moderne legers, zoals dat bij gifgas wel het geval was, hoewel de tank toch duidelijk een offensief wapen is. Het ene ontwikkelde wapen is nu eenmaal het andere niet.

De introductie van een nieuw wapen in het oorlogsproces. Britse cavaleristen kijken afgunstig naar het nieuwe tankwapen wat in de loop van de militaire geschiedenis hun rol zou overnemen. De afgebeelde tank is de MarkV tank uit 1918.

Oktober 1916

Het is dit jaar een kille regenachtige herfst die al vroeg komt aanzetten. De zonnige herfstdagen zijn schaars en de kilte van de winter kondigt zich aan. Per 1 oktober is het winterseizoen begonnen en worden de uurwerken één uur teruggedraaid.

Aangezien de bezetter steeds meer soldaten moet inzetten op al de fronten krijgen ze te kampen met een gebrek aan werklieden in hun oorlogsindustrie. Daarom beginnen ze bij ons mensen op te eisen om te werken in de Duitse industrie. De Duitsers eisen bij de gemeentebesturen de namen op van de werklozen. Zij zijn duidelijk iets van plan met deze werklozen.

De Duitsers breken enkele Kempische tramlijnen op om het ijzer te recupereren.

Verder is de bevolking opgezadeld met de boterkwestie. Ze jagen op elk grammetje boter bij de veeboeren. De prijs bij de boer is einde oktober 7 tot 8 francs/kg. Zelfs de Duitse soldaten staan in de rij en zijn zelfs bereid om hogere prijzen te betalen. Vanaf 21 november gelast de Duitse overheid dat iedere landbouwer per koe en per week één kg boter afstaat tegen 6.50 francs/kg en 7 fr/kg voor crème-boter. Ieder gezin bekommt 100 gr per persoon en per week.

Men schat dat sedert het begin van de oorlog tot op 25 oktober 1916 de bezetter ongeveer 381 plakkaten met verordeningen aan de gemeentehuizen heeft gekleefd. Hierbij zijn niet geteld de plakbrieven met nieuws van het front.

Een minder mooie kant van deze oorlog (een oorlog is helaas helemaal niet mooi n.v.d.r.) is het fenomeen van executie bij desertie. Achter het Belgische front zijn er wachtposten met “gendarmen” (rijkswachters) bijgenaamd “piottenpakkers” die er op toezien dat er geen deserteurs ontsnappen. Indien men er één snapt, staat deze man de dood met de kogel te wachten. In 1916 wordt er voor het eerst gesproken over “shellshock”. Het zijn Engelse psychiaters die dit fenomeen diagnosticeren bij de getroffen soldaten.

Zij zijn helemaal van de wijs ten gevolge van dagen- en nachtenlange bombardementen, overvliegende obussen, angst en geen uitweg meer zien om te ontsnappen aan deze mensenslachting. Zij vluchten psychisch helemaal gedesoriënteerd uit de frontlinies. Helaas worden er nog tot op het laatst van de Eerste Wereldoorlog nog deserteurs gefusilleerd.

Zowel vriend als vijand wordt getroffen door deze psychische aandoening.
Uiterlijk zie je aan hen geen fysieke letsels maar zij zijn onbekwaam om verder te functioneren.

November 1916

De slachtmaand kondigt zich aan met veel regen, wind en storm. Met Allerzielen wordt er in onze kerken met een grote godsvrucht gebeden om onze doden en onze jongens aan het front.

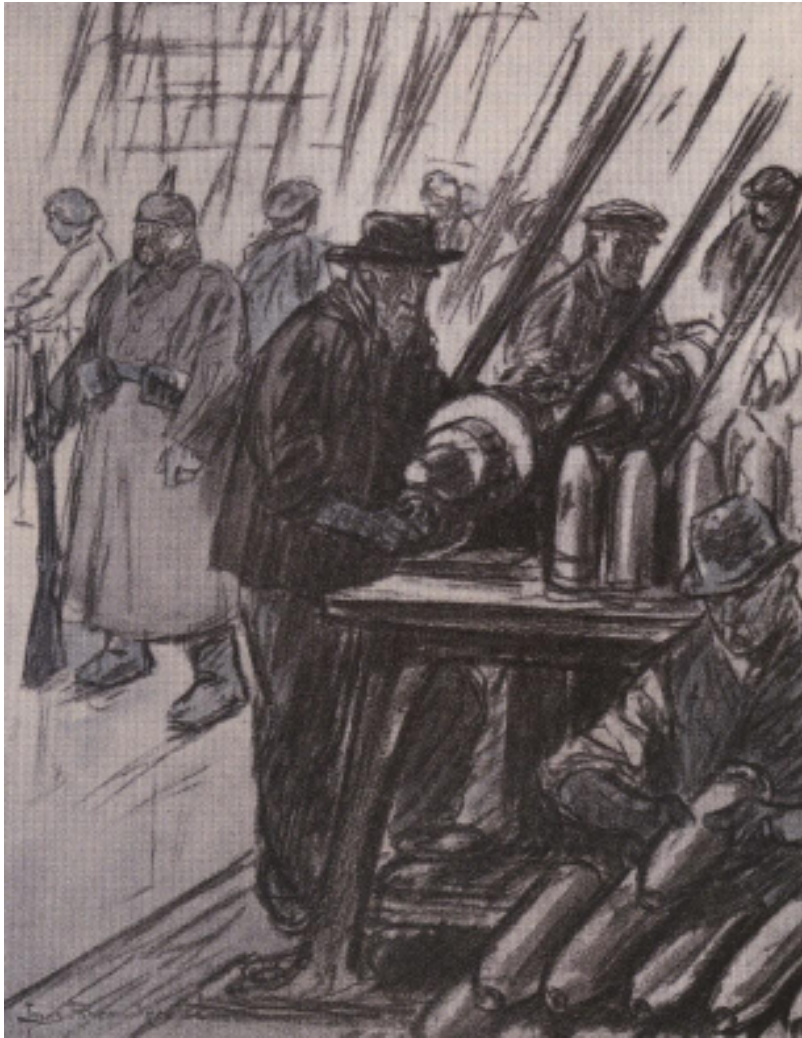
De Duitsers beginnen te twijfelen aan onze Noorderburen en beginnen met verdedigingswerken langsheen de vaart. Hiervoor trachten zij onze bevolking in te zetten. Zij beloven, dat als je aan het kanaal werkt, niet afgevoerd zal worden naar Duitsland. Bovendien duiken er in het straatbeeld Duitse burgers op die controleren of je aan het werk bent. Is dit niet het geval moet men zich melden bij het “Meldeamt” anders wordt men met geweld naar Duitsland gevoerd.

De vijand begint deze maand effectief op basis van de lijsten die ze vorige maand hebben opgesteld met de wegvoering van Belgische weerbare mannen tussen 17 en 45 jaar oud naar Duitsland. De mensen protesteren hiertegen. Kardinaal Mercier, aartsbisschop van Mechelen, geeft lucht aan zijn verontwaardiging in een krachtig protest dat hij verzend aan de Gouverneur-Generaal Von Bissing. De magistratuur en de balie van Antwerpen alsook de senators en volksvertegenwoordigers laten hun ongenoegen blijken.

De drukkende angstige toestand blijft aanhouden tot het einde van deze maand en veel jongeren vluchten naar Nederland over de Dodendraad. Zij sterven liever aan het front dan één voet te zetten in een Duits fabriek.

December 1916

Maandag 18 december wordt er gecontroleerd in de gemeenten rond Turnhout om de werklozen te registreren. Diegenen die geen stempel krijgen op hun eenzelligheidskaart zijn aangeduid om weggevoerd te worden. De arbeiders van de grote Turnhoutse papierfabrieken hebben reeds een Duitse stempel en moeten zich niet aanbieden op de controlevergaderingen.

Misschien zal deze Duitse bom mijn zoon doden aan de IJzer.

(bron: Raemaekers L.-Groot-Brittannië 1916)

Nog meer Belgische jongeren zetten de vluchtelingenstroom naar “Holland” voort ten einde te ontsnappen aan Duitse dwangarbeid. Om de familie gerust te stellen bij aankomst in Nederland zetten zij in de Maasbode (Nederlandse krant) een advertentie op pagina vier met de mededeling dat ze goed aangekomen zijn.

De Duitse bevolking ondervindt nu met dit strenge najaar en de voorbode van de winter dat de voedselbevoorrading nijpend wordt.

Aan het internationale front hebben de Fransen op 15 december 1916 hun verlies bij Verdun goedge maakt.

Bij ons beginnen de “Moffen” ook de bedrijven door te lichten. Hierbij wordt het arbeiderspotentieel en de winst van de bedrijven bekeken. Beweerde men als onderneming een laag inkomen te hebben dan maakten de arbeiders van dat fabriek een kans om gedeporteerd te worden naar Duitsland. Bij opgave van hoge inkomsten en het werkelijke zakencijfer is laag dan maakt men kans om aangeslagen te worden. Het is voor onze mensen dansen op het slappe koord en “Den Duits” vindt altijd wel een reden om aan te slaan of mensen te deporteren naar de Duitse oorlogsindustrie.

Zoals eerder aangehaald moeten de Duitsers ook al enige tijd de buikriem aanhalen. Kerstmis vieren zij dit jaar armzalig in tegenstelling tot 1914 waarbij zij hun gewoonten zoals kerstbomen en grote feesten etaleerden.

Voor ons is er deze Kerst geen middernachtmis omwille van het straatverbod van 22.00 tot 04.00 uur. De eerst mogelijke Kerstviering is er pas om 05.00 uur en is voor onze mensen een gewone mis.

Kerstmis is voor alle partijen in mineur verlopen.

Een eerste internationale bemiddeling tot een vredesvoorstel komt er op 12 december 1916. De landen van de centrale mogendheden (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Ottomaanse Rijk en Bulgarije) doen een plechtige oproep om een einde aan de oorlog te maken.

V.l.n.r. Wilhelm II van Duitsland, Franz Josef van Oostenrijk-Hongarije, Mehmed V van Turkije en Ferdinand van Bulgarije

De geallieerden waaronder president Wilson (USA) en de Heilige Stoel bereiken ook geen resultaat met hun vraag om vrede.

Onze bevolking vindt de situatie uitzichtloos en verliest de moed. De jeugd heeft geen perspectief en durft of kan geen plannen maken. Bovendien zijn er veel jongemannen gevlucht of aan het front. Dit alles maakt dat er in 1916 te Weelde geen koppeltjes huwen.

1917

Januari 1917

Op de vredesvoorstellen stellen de Duitsers hun oorlogseisen zoals de controle over de forten van Namen en Luik, de haven en de forten van Antwerpen, de Belgische spoorwegen en het verbod op een Belgisch leger. Het spreekt vanzelf dat de geallieerden zich hier niet kunnen vinden.

In Duitsland begint de bevolking te morren omdat er zoveel Duitse jongens zijn gesneuveld te Verdun en aan de Somme. Bovendien lijdt de Duitse bevolking ook onder de oorlogssituatie en het politieke klimaat bij onze Oosterburen is aan het veranderen. Meer hierover in de volgende artikels.

Nadat nieuwjaar verteerd is, beginnen de Duitsers het jaar met nieuwe moed. Op 15 januari zetten ze de deportaties verder naar Duitsland van al diegenen die geboren zijn tussen 1871 en 1899. In onze gemeenten zijn die deportaties nogal meegevallen omdat onze bevolking meestal in de landbouwsector werkt met veel handenarbeid. Deze mensen kunnen niet gemist worden. De jongens die niet op een boerderij werken, zijn meestal gevlucht naar Nederland.

Ze eisen nog steeds allerlei metalen zoals koper en tin op. Verder is alle koperwerk zoals ketels, kandelaars, gewichten, potten, deurklinken, enzoverder...De oorlogsmachine is een ontzettende slokop.

Vanaf nieuwjaar moet het licht uit in winkels, herbergen en andere openbare plaatsen. Die verordening wordt volgens de Duitse grondigheid toegepast en om 21.00 uur gaat op die plaatsen de verlichting uit. Dit geeft rare situaties omdat de herbergklanten tot aan de avondklok van 22.00 uur in het duister in het café blijven hangen.

Omdat hij zich niet vrijwillig gemeld heeft, wordt deze maand Frans Ferdinand Brouwers gearresteerd. Hij wordt gedeporteerd naar Duitsland en wordt aan het werk gezet in de ijzersmeltovens van Sennelager (barak 15) bij Paderborn. Dit is zwaar en ongezond werk. Frans wordt na enige tijd ziek en niet meer geschikt bevonden voor de arbeid. Ziek en uitgeput mag hij met verlof naar Ravels. Hij wordt dan als hij ogenschijnlijk beter is terug aangehouden. Een Duitse dokter keurt hem toch af en Frans kan te Ravels blijven. Frans sterft te Ravels op 23 mei 1921.

Op 31 januari verklaart Duitsland over te gaan op de tactiek van de onbeperkte duikbotenoorlog. Hierover zal u in het volgende deel van het zesde halfjaar van de Eerste Wereldoorlog meer ontdekken. Eén zaak is het laatste halfjaar voor onze gemeente positief: er is geen enkele Ravelse jongen gesneuveld aan het front.

Bronvermelding: Oorlog in België---Luc De Vos, Tom Simoens, Dave Warnier, Franky Bostyn;
Pastoors berichten over de Eerste Wereldoorlog---Studium Generale;
De Duitsers te Turnhout door Eugene Waterschoot---Studium Generale;
Weelde Toen en Nu---HeE Nicolaus Poppelius;
Foto's tenzij anders vermeld: collectie HeE Nicolaus Poppelius, Luc Andries;

Voorbije Activiteiten

Door: Bas Van Haeren

Museumbezoek "De Dorpsdokter"

Op donderdag 10 november jl. brachten we een bezoek aan museum "De Dorpsdokter" in Hilvarenbeek. Dit museum herbergt de grootste collectie medisch erfgoed in Nederland met 200 jaar gezondheidszorg. Het unieke museum bezit vele merkwaardige attributen uit vervlogen tijden. We kregen tevens een inkijk in het interieur van een van de oudste apotheken van Nederland.

Nieuwjaarsreceptie en lezing

Ook dit jaar waren we voor onze nieuwjaarsreceptie en lezing welkom in Home O.L.Vrouw v.d. Kempen. Leden van onze vereniging heften samen met bewoners van het Home het glas op een nieuw en uitdagend "heemkundig" jaar!

Karel Strobbe kwam ons vertellen over onze jongens die moesten vluchten naar Frankrijk bij het begin van de Tweede Wereldoorlog. Het is het relaas van de dwaaltocht van driehonderdduizend Belgische rekruten tussen de 16 en de 35 jaar. Ook in Ravels kregen veel jongemannen het bevel van de Belgische overheid om te vluchten naar het westen om een reserveleger te vormen. Zo vielen zij zeker niet in de handen van de Duitsers. De jongens belanden te voet, met de trein of met de fiets in Noord-Frankrijk. Bijna de helft wordt door de vijand ingehaald voor zij de Somme kunnen oversteken. Met de trein slagen sommigen erin om Zuid-Frankrijk te bereiken. Karel baseerde zich bij deze lezing op getuigenissen en brieven van jongens uit ons dorp. Aan de hand van getuigenissen van Mon Zwaan kreeg de lezing een Ravels tintje.

Deze lezing werd mede mogelijk gemaakt met steun van Het Vlaams Fonds voor de Letteren.

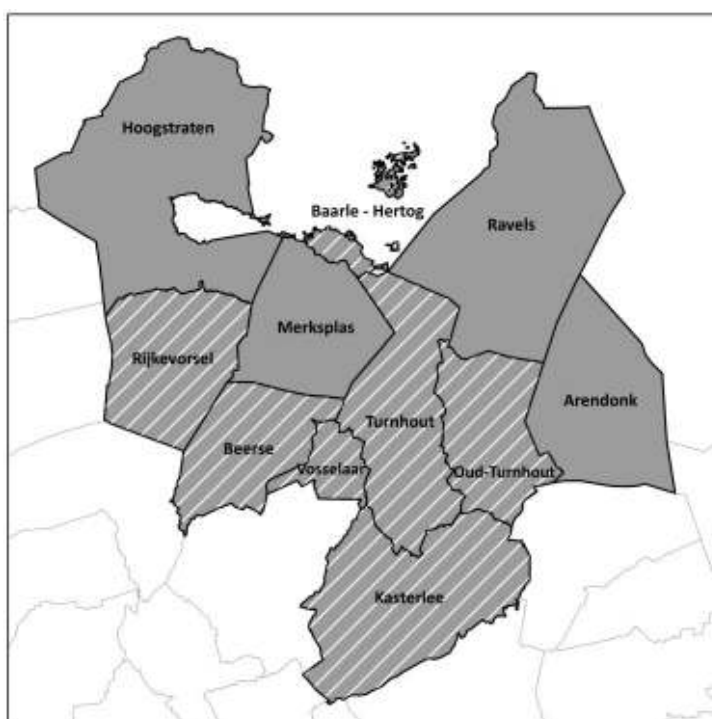
Ken jij Erfgoed Noorderkempen al?

Erfgoed Noorderkempen werkt rond onroerend, roerend en immaterieel erfgoed.

De organisatie bestaat uit een deelwerking cultureel erfgoed (erfgoedcel) en een deelwerking onroerend erfgoed (IOED).

Zeven gemeenten (gearceerd) doen een beroep op onze dienstverlening voor onroerend erfgoed maar alle elf werken ze ook samen rond cultureel erfgoed. Let niet te hard op deze onderverdeling, want alle soorten erfgoed zijn vaak onlosmakelijk met mekaar verbonden.

Erfgoed Noorderkempen werd opgericht door de gemeenten om een beleid te ontwikkelen dat past bij de lokale noden en wensen.

We ondersteunen de gemeentebesturen en verenigingen actief bij het inventariseren, bewaren, onderzoeken en toegankelijk maken van het Kempens erfgoed.

Ben jij lid van een vereniging, ben je een verzamelaar of beoefen je een ambacht? Bewoon je een merkwaardig pand of vond je een oud voorwerp onder de grond of op zolder?

Wij geven raad, daad of financiële steun voor het veilig stellen van je archief of collectie, het doorgeven van je kennis of kunde, het uitwerken van een tentoonstelling, boek, publieksactiviteit of educatief project.

Je kan ook bij ons terecht voor advies over archeologisch, bouwkundig en landschappelijk erfgoed.

Eén adres voor alle erfgoed in de regio:

Druivenstraat 18, 2300 Turnhout

Cultureel erfgoed: 014/44 33 62

Onroerend erfgoed: 014/44 33 85

www.erfgoednoorderkempen.be

info@erfgoednoorderkempen.be

www.facebook.com/erfgoednoorderkempen

Heemkundequiz 2017

Wederom is er in de maart-editie van **De Drie Goddelijke Deugden** een heemkundequiz opgenomen.

Het is zeker niet de bedoeling om de hersenen te doen pijnigen!

Maar meer een intensievere zoektocht naar het erfgoed “dicht bij huis”.

Wat weet u over dit glasraam?

Onze vragen:

In welke kerk van Ravels vinden we dit glasraam?

Welke kunstzinnige glazenier heeft dit glasraam vervaardigd?

Wanneer is dit glasraam in deze kerk geplaatst?

Schiftingsvraag:

Hoeveel juiste antwoorden hebben wij mogen ontvangen op 31 mei 2017?

U kan antwoorden tot en met 31 mei 2017 d.m.v.

een E-mail te sturen naar: voorzitter@nicolaus-poppelius.be

of een briefje aan onze vereniging met adres: Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel.

De datum van de verzonden E-mail of de poststempel van de brief gelden als verzendbewijs.

De winnaar wordt door ons gecontacteerd in de loop van de zomer.

Veel succes !!!

**Heemkunde- en Erfgoedvereniging
Nicolaus Poppelius
vzw**

BESTUUR:

Voorzitter:	Luc Andries, Pastoor Coolsstraat 15, 2382 Ravels	0474 97 17 27
Secretaris:	Rina van der Vloet, Mierdsedijk 70, 2382 Ravels	014 655588
Penningmeester:	Ries van der Linden, Tilburgseweg 75, 2382 Ravels	014 478066
Leden:	Ad Rens, Klein Goorbeek 2, 2382 Ravels	014 659958
	André Van Gils, Steenweg op Weelde 118, 2382 Ravels	014 656893
	Bas Van Haeren, Deenakkers 1, 2381 Ravels	014 699126
	Mieke Van Hauteghem, Schatrijt 2, 2382 Ravels	014 687332
	Magda Vloemans, Turnhoutseweg 2, 2381 Ravels	014 655156
	Marinus Willems, Weeldestraat 154, 2381 Ravels	014 655728
	Cis Vissers, Lindenlaan 8, 2382 Ravels	014 656750
	Harry Vrijzen, Eikenlaan 15, 2382 Ravels	014 656420

REDACTIEADRES:

Bas Van Haeren, Deenakkers 1, 2381 Weelde, 014 699126

redactie@nicolaus-poppelius.be

Voor informatie in verband met de inhoud van dit tijdschrift,
de vormgeving of verschenen teksten kunt u steeds terecht op het redactieadres.
Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kunt u dit ook doen via een bestuurslid.
(Iedere auteur is verantwoordelijk voor de ingestuurde werken.)

CONTACTGEGEVENS:

Adres: Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel

Bankrelatie:

Rekeningnummer: 733-3522204-67

IBAN: BE93 7333 5222 0467

BIC code: KREDBEBB

Museum: Heemkundemuseum "Het Kaske", Dorp 64 te 2382 Poppel,

is open elke tweede zondag van de maand van 14u. tot 17 uur.

In december, januari en februari is het museum gesloten.

Wel zijn er in deze wintermaanden bezoeken mogelijk op afspraak.

Groepsbezoeken kunnen aangevraagd worden via het reserveringsformulier
dat u kunt vinden op onze website.

Aanvragen kunnen natuurlijk ook gedaan worden per brief (zie hierboven voor het adres).

Archief- en Documentatiecentrum: Bredaseweg 46, 2381 Weelde-Station

Te bezoeken na afspraak: voorzitter@nicolaus-poppelius.be

Website: <http://nicolaus-poppelius.be>

Facebook: www.facebook.com/NicolausPoppelius

ERFGOED
DAG

zorg

www.erfgoeddag.be

ZONDAG 23 APRIL 2017

Erfgoeddag is een initiatief van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, in samenwerking met de erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel.

download
de erfgoedapp

VELOFABRIK

Uit Vlaanderen.be

1700

één

Combelle

Bill

cera

faro

Vlaanderen

ERF
GOED
DOEL

gemeente
Ravels

Vlaanderen
verbeelding werkt